

„Dokumenty procesowe – kiedy przestają być pomocne, a stają się przeszkodą?”¹

Dyskusja na temat ograniczenia rozmiaru dokumentów proceduralnych z perspektywy prawa porównawczego „Mniej znaczy więcej”

Tijn van Osch*

Rozbudowywanie dokumentów procesowych i ich ograniczanie nie jest problemem wyłącznie holenderskim. Międzynarodowe Stowarzyszenie Sędziów (*International Association of Judges IAJ-UIM*) postanowiło podsumować tę kwestię. Na rozesłany w tym celu kwestionariusz ankiety nadesłano prawie 40 odpowiedzi od zagranicznych stowarzyszeń sędziów.

Pytanie, które nie zostało zadane, ale które najwyraźniej uznano za oczywiste: „czy w Państwa jurysdykcji występuje problem nadmiernie długich i/lub niepotrzebnych (treści) dokumentów proceduralnych?”, zostało pośrednio powszechnie poparte. Niniejszy artykuł omawia najbardziej istotne wyniki ankiety.

Wprowadzenie

Czy kwestia nadmiernego rozbudowywania dokumentów procesowych i ograniczenia (zakresu) tych dokumentów jest problemem wyłącznie holenderskim? Międzynarodowe Stowarzyszenie Sędziów IAJ-UIM poruszyło tę kwestię podczas swojego dorocznego spotkania jesienią ubiegłego roku pod hasłem: „Pisemne wnioski – kiedy przestają być pomocą, a stają się przeszkodą?”. Podczas tego spotkania, jako wiceprzewodniczący Drugiej Komisji Badawczej, przedstawiłem dwie prezentacje dotyczące sytuacji w Holandii, z jednej strony, oraz doświadczeń kolegów z innych krajów na całym świecie, z drugiej strony. W niniejszym artykule, który jest adaptacją moich prezentacji, omawiam sytuację w innych krajach z perspektywy prawnoporównawczej oraz przedstawiam krótki zarys aktualnej sytuacji w Holandii, próbując zidentyfikować pewien wzorzec. Na koniec odpowiadam na pytanie „Czego jeszcze możemy się nauczyć?”.

Prawo porównawcze

Czy kwestia rozszerzania dokumentów proceduralnych i ograniczenia (zakresu) tych dokumentów proceduralnych,

która, jak sądzę, jest dobrze znana² – zwłaszcza po orzeczeniu SN z 3.6.2022 r., ECLI:NL:HR:2022:824 – jest problemem wyłącznie holenderskim? Najwyraźniej nie, ponieważ zagraniczni sędziowie skarżyli się na to już wcześniej w sprawach z zakresu prawa administracyjnego³. A co z sprawami cywilnymi?

Jak wspomniano powyżej, skłoniło to Międzynarodowe Stowarzyszenie Sędziów IAJ-UIM do podsumowania tej kwestii. Kwestionariusz rozesłany w tym celu przez Drugą Komisję Badawczą (prawo cywilne) przyniósł 40 odpowiedzi⁴ od zagranicznych stowarzyszeń sędziowskich z tyluż krajów.

Pytanie, które nie zostało zadane, ale zostało uznane za oczywiste, biorąc pod uwagę odpowiedzi udzielone podczas poprzedniego spotkania, kiedy temat ten został zaproponowany, a mianowicie: „czy w Państwa jurysdykcji występuje problem nadmiernie długich i/lub niepotrzebnych (tekstowych) dokumentów proceduralnych?”, spotkało się z szerokim odzewem, głównie domyślnym⁵. Poniżej omówię pytania zawarte w kwestionariuszu, które są najbardziej istotne dla niniejszego artykułu^{6,7}.

* *M.F.J.N. van Osch*, były sędzia, obecnie zastępca sędziego w Sądzie Apelacyjnym Arnhem-Leeuwarden, przewodniczący Międzynarodowego Komitetu Holenderskiego Stowarzyszenia Sądownictwa (NVvR), wiceprzewodniczący Drugiej Komisji Badawczej Prawa Cywilnego Międzynarodowego Stowarzyszenia Sędziów (IAJ-UIM), obserwator z ramienia IAJ-UIM na konferencji haskiej w sprawie praw własności intelektualnej, zastępca przewodniczącego Sądu Dyscyplinarnego. Z podziękowaniami dla *A.J. (Anique) van Osch* za uwagi do wcześniejszej wersji.

¹ This article was first published in *Dutch in the Netherlands Law Journal* (Nederlands Juristenblad), May 16, 2025.

² *F.J. de Vries*, „Skracanie dokumentów procesowych”, *NTBR* 2019/29, t. 9/10; *A.C. Van Schaick*: „Scope and quality of procedural documents on appeal”, w t. *NVP Scope and quality of procedural documents; more concise is better?*, 2023, s. 14–15; *C. Klaassen*, „Wprowadzenie”, w: *Scope and quality of procedural documents; more concise is better?*, 2023.

³ Adnotacja *R. Stijvena* pod HR 3.6.2022 r., AB 2022/239, Nr 10, wyd. 31; *F. Clarke, D. Kenny & Á. Ryall*, *Seminarium ACA Europe i Sądu Najwyższego Irlandii, How our Courts Decide, The Decision – making Processes of Supreme Administrative Courts, Dublin, 25–26.3.2018 r.*, sprawozdanie ogólne, s. 29–30; *M.K.G. Tjepkema & L.A. van Heusden*, „Inspiration through international cooperation in administrative law: on ACA-Europe”, *NTB* 2020/234, wyd. 9.

⁴ Zob. iaj-uim.org/iuw/2nd-study-commission/.

⁵ Wyraźnie wskazane w raportach Angoli, Danii, Niemiec (często ponad 100 stron zamiast 10–20 stron), Panamy, Paragwaju, Polski, Tajwanu.

⁶ Nr 1, 4, 5 i 7.

⁷ Z pozostałych pytań, które same w sobie są również interesujące do dalszego rozważenia, ale wykraczają poza zakres tego wkładu, przedstawiam tylko pokrótce ogólne wyniki:

Pytanie 2: Czy istnieją terminy składania pisemnych uwag? 33 kraje odpowiedziały na to pytanie twierdząco, a pięć przecząco.

Pytanie 3: Czy istnieją ograniczenia dotyczące maksymalnej liczby dodatkowych zgłoszeń w danej sprawie? To pytanie okazało się trudne do jednoznacznej odpowiedzi. W sumie trzydzieści krajów odpowiedziało na to pytanie twierdząco, a dwadzieścia pięć przecząco.

Pytanie 6: Jaki jest wpływ pisemnych oświadczeń na kolejne przesłuchanie? Odpowiedź na to pytanie również okazała się trudna. Podobnie jak w przypadku pytania 5, odpowiedzi były raczej rozproszone, z siedemnastoma wyraźnymi „tak” i pięcioma „nie”, ale także trzynaście z kategorii pośredniej. Ilustruje to reakcja Australijczyków: „Ogólnie rzecz biorąc sugeruje się, że ostateczny efekt pisemnych oświadczeń/proceduralnych oświadczeń na rozprawach jest zasadniczo determinowany przez dwa czynniki: jakość samych wniosków i umiejętności prawnika, który je przedkłada”.

Ograniczenia?

Na pytanie, czy w danej jurysdykcji/kraju istnieją limity maksymalnej długości pism procesowych w postępowaniu cywilnym, około 30 krajów odpowiedziało przecząco na to pytanie. Tylko sześć krajów odpowiedziało na to pytanie twierdząco, z czego w dwóch przypadkach dotyczyło to tylko spraw odwoławczych. Rzeczywiste wdrożenie takich było zróżnicowane. Na przykład: 5–20 stron w przypadku apelacji, przy czym odpowiedzi na apelację powinny być krótsze (Australia), nie więcej niż 5000 słów w pierwszej instancji, 5000/10 000 słów w apelacji/10 000 w kasacji (Irlandia), w sprawach o odsetki niższe niż 500 000 EUR: 80 000 znaków (+ 40 stron) w przypadku pozwu, 50 000 (+ 26 stron) w przypadku odpowiedzi na pozew (Włochy), od 25 do 50 stron w przypadku apelacji (Wielka Brytania), tylko w sprawach apelacyjnych (federalnych): maksymalnie 5200 słów/20 stron dla wnoszącego odwołanie, a kolejne odpowiedzi 2600 słów/10 stron (USA)⁸ i wreszcie nasz własny kraj: 25 stron w przypadku apelacji (Holandia).

Kary? Sankcje?

Na pytanie, czy istnieją przepisy dotyczące sankcji, w tym grzywnien lub kosztów, 18 krajów odpowiedziało twierdząco na to pytanie. Pytanie to odnosiło się nie tylko do ograniczeniami dotyczącymi dokumentów procesowych, ale także do tych, które nakładają sankcje za naruszenie terminów oraz za dopuszczenie lub niedopuszczenie dodatkowych dokumentów procesowych.

Odpowiedzi udzielone przez kraje, w których obowiązują takie zasady, były bardzo zróżnicowane. W większości przypadków sąd odmawia przyjęcia pisma procesowego⁹ i często nie było możliwości uzupełnienia takiego braku. W mniejszości odpowiedzi pojawiały się grzywny¹⁰, a czasami inne konsekwencje finansowe.

Skuteczność?

Pytanie, czy te ograniczenia lub wymogi są skuteczne pod względem zmniejszenia liczby i długości pism procesowych okazały się trudne do jednoznacznej odpowiedzi. Ogólnie rzecz biorąc, 12 krajów odpowiedziało na to pytanie twierdząco, a dziewięć przecząco. Na przykład Paragwaj napisał, że niedawne (2019–2022) zmiany w prawie postępowania cywilnego (niezwiązane z ograniczeniami) przyniosły znaczne oszczędności czasu. Pozostałe kraje odpowiedziały, że czasami tak, a czasami nie.

Patrząc na kraje, które stosują ograniczenia, widzimy, co następuje.

W najwyższych sądach australijskich ograniczenie zostało uznane za pomocne. Ale do tego dodano, że przedstawiciele zawodów prawniczych byli kreatywni w obchodzeniu tych

zasad, dostosowując format dokumentów procesowych. Jak wyjaśnił sędzia *Hayne*, były sędzia Sądu Najwyższego Australii: „Zaskakujące jest to, jak często strony ignorują wymogi dotyczące formy przedstawienia pisemnego dokumentu procesowego. Zbyt często dokumenty są przedstawiane czcionką mniejszą niż wymagana z marginesami, które są zbyt małe, aby użyć ich do dokonywania adnotacji”.

Irlandia również uznała to ograniczenie za przydatne, z szeregiem potencjalnych kar. Włochy zauważyły, że limity zostały wprowadzone dopiero w 2023 r., a ich skutki są nadal nieznane. Należy wspomnieć, że Włochy zdecydowały się na utworzenie instytutu, zwanego Obserwatorium, który będzie gromadzić dane na ten temat, analizować je i monitorować rozwój sytuacji. Stany Zjednoczone również odpowiedziały twierdząco i dodały, że ograniczenie rozmiaru dokumentów procesowych pomaga zarówno w przygotowaniach do rozprawy, jak i w pisaniu wyroku, a tym samym również w rozwiązaniu sporu. Doświadczenia holenderskie zostaną omówione poniżej.

Sugestie

Na otwarte pytanie końcowe dotyczące tego, czy respondenci mają jakieś uwagi lub sugestie na temat tego, co jeszcze może być skuteczne, otrzymaliśmy wiele odpowiedzi. Kilka krajów bardzo wyraźnie wskazało sedno problemu: to prawnicy. Jakość prawników jest ważniejsza niż ograniczenie dokumentów proceduralnych (Japonia, Kazachstan), sądy powinny mieć możliwość wymagania od prawników szkolenia w zakresie umiejętności pisania (Filipiny). Lub, bardziej przyjazna sugestia: szkolenie prawników może być przydatne (Maroko/Meksyk/Austria), zwłaszcza w zakresie prostego języka (Paragwaj) i powinniśmy dostosować się do standardów zawodowych zawodu prawnika (Wielka Brytania).

Pytanie to doprowadziło również do wielu sugestii. Na szczycie listy znalazło się ograniczenie długości dokumentów procesowych¹¹. Potrzeba ograniczenia rozmiaru dokumentów procesowych jest zatem popierana „na całym świecie”. Inną kwestią, która cieszy się szerokim poparciem, jest podejście do praktycznych problemów w sądownictwie – takich jak obciążenie pracą¹², ale zwłaszcza problemy związane z cyfryzacją – które wymagają rozwiązania¹³, wykorzy-

⁸ M.J. Bosselaar & B. Kemp: „Dalsze zasady dotyczące dokumentów procesowych. Czego możemy nauczyć się od Stanów Zjednoczonych?”, NTBR 2020/13, wyd. 4.

⁹ Np. Angola, Kanada, Islandia, Irlandia, Włochy, Filipiny, Słowenia, USA.

¹⁰ Np. Irlandia, Łotwa, Maroko (gdzie najwyraźniej sądy same dyscyplinują prawników), Portugalia, Wielka Brytania.

¹¹ Np. Australia, Bułgaria, Dania, Niemcy (z zastrzeżeniem, że nowy dokument podlega audi alteram partem, co spowalnia proces), Grecja, Islandia, Litwa, Liberia, Maroko, Meksyk, Norwegia, Portugalia, Słowenia, Tajwan.

¹² Rumunia.

¹³ Angola.

stanie sztucznej inteligencji¹⁴, przejrzysty język¹⁵, blokowanie powtórzeń w kolejnych dokumentach procesowych¹⁶, alternatywne kanały prawne¹⁷ lub zmiany przepisów.¹⁸ Cywilne prawo procesowe musi zostać zreformowane (Paragwaj), ustawowe „bezwzględne prawo do odpowiedzi” prowadzi do znacznej opieszałości (Szwajcaria). tylko jeden dokument procesowy dla każdej ze stron (Francja), brak nowych faktów w sprawach apelacyjnych (Austria) oraz coś, co określilibyśmy jako zarządzanie: posiedzenia przygotowawcze (Maroko).

Zapytani o możliwe pożądane sankcje, ludzie byli bardzo entuzjastycznie nastawieni. W krajach gdzie takie sankcje już istniały: częstsze odrzucanie zbyt długich dokumentów procesowych, częstsze nakładanie grzywien i rekompensat za stracony czas (Azerbejdżan, Maroko). I tam, gdzie tak nie było, apelowano o wprowadzenie grzywien za zbyt długie dokumenty procesowe (Islandia, Tajwan), wyższych opłat sądowych za składanie dodatkowych pism i dokumentów, które były dłuższe niż zezwalają na to przepisy (Filipiny) i brak zwrotu kosztów prawnych za niepotrzebne dokumenty (Liechtenstein).

Tymczasem w Holandii: sądy apelacyjne

Samo sądownictwo już nad tym pracuje. Krajowa Rada Konsultacyjna ds. Sądów Apelacyjnych w sprawach cywilnych (LOVCH) przedstawiła poprawkę do krajowego regulaminu postępowania w sprawach cywilnych przed sądami apelacyjnymi (LPR). Od 1.4.2021 r. regulamin ten zawiera przepis ograniczający długość pism procesowych w sprawach odwoławczych. Przyjęto zasadę, że pismo zawierające zarzuty i odpowiedź na nie może przekraczać 25 stron, a oświadczenia w odwołaniu wzajemnym muszą być ograniczone do 15 stron (art. 2.13). Ponadto znormalizowano marginesy, odstępy między wierszami i rozmiar czcionki (art. 2.11).

Podobna regulacja znajduje się w Regulaminie postępowania w sprawie skarg. W przypadku przekroczenia limitu sankcją jest odmowa przyjęcia pisma, a następnie, jeśli nie złożono krótszego dokumentu jego odrzucenie. W przeciwieństwie do wielu jurysdykcji, w których przepis ograniczający rozmiar dokumentów procesowych często wymaga zmian ustawowych, sądownictwo w Holandii może samodzielnie przyjąć taką zasadę postępowania. Proponowane rozporządzenie wywołało falę krytyki ze strony środowisk prawniczych i nie tylko¹⁹. Nawet wiosenne spotkanie Holenderskiego Stowarzyszenia Prawa Procesowego w 2022 r. było poświęcone temu tematowi²⁰. Wielu prawników i stowarzyszenie adwokatów zakwestionowało nowe rozporządzenie i próbowało je powstrzymać w postępowaniu uproszczonym. Prezes sądu zwrócił się do SN o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

Orzeczenie SN

We wspomnianym wyżej wyroku z 3.6.2022 r.²¹ SN orzekł, że proponowane ograniczenia mają wystarczającą podstawę prawną i – krótko mówiąc – nie naruszają zasady kontradyktoryjności alteram partem i prawa dostępu do wymiaru sprawiedliwości. W ten sposób SN, słowami *Snijdersa*²², zabezpiecza ograniczenia w przepisach proceduralnych za pomocą licznych, częściowo pokrywających się argumentów. Sąd Najwyższy odwołuje się do wymogów rzetelnego procesu, potrzeby zapewnienia sprawnego przebiegu postępowania, ochrony przed nieuzasadnionymi opóźnieniami w postępowaniu oraz potrzeby postępowania oraz potrzebę harmonizacji i ujednolicenia w interesie sprawiedliwości i pewności prawnej. Ale także potrzebę uwzględnienia ograniczonych możliwości sądownictwa, a tym samym monitorowania skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości, co wymaga również, aby niepotrzebnie długie dokumenty procesowe strony składającej dokumenty procesowe strony wnoszącej mogą być zbyt uciążliwe dla strony przeciwnej. Sąd Najwyższy z pewnością zdaje sobie sprawę z potencjalnych daleko idących konsekwencji odmowy przyjęcia nadmiernie długiego pisma procesowego i dlatego przewiduje różnego rodzaju zabezpieczenia uprawnienia do odmowy. Możliwość pozostawienia dłuższego pisma procesowego oraz możliwość ponownego rozpoznania sprawy w ciągu dwóch tygodni od odmowy w przypadku zbyt długiego pisma procesowego. Sąd Najwyższy odniósł się ponadto do możliwości odstąpienia przez sąd od przepisów proceduralnych, konieczności uzasadnienia odmowy i możliwości wniesienia skargi kasacyjnej. Nie wspomina się o możliwości uzyskania zezwolenia na uzupełnienie pisma procesowego po stwierdzeniu, że pismo procesowe jest zbyt krótkie, ale według adnotatora *Snijdersa* można ją znaleźć w pkt 3.3.10. Orzeczenie SN po raz kolejny wprawiło w ruch wiele piór²³.

¹⁴ Liberia.

¹⁵ Polska.

¹⁶ Austria.

¹⁷ Maroko (więcej ADR i arbitrażu, aby odciążać sądy państwowe), Meksyk (to samo).

¹⁸ Angola (bardziej aktywna postawa sędziego), Maroko (idem), Panama (obecnie nowa procedura cywilna).

¹⁹ A. *Hammerstein*, „Please keep it short”, JBP 2021/904; F. *Hammerstein*, J. *Vranken*, „Limiting and improvong. The courts’ 25-page measure”, NJB 2022/2174, wyd. 31.

²⁰ J. *van Mourik*, M. *van de Ruitenbeek*, „Scope and quality of procedural documents; more concise is better. Report of the spring 2022 meeting of the Dutch Association for Procedural Law”, TCR 2022, wyd. 4.

²¹ HR 3.6.2022 r., ECLI:NL:HR:2022:824.

²² NJ 2024/71.

²³ (Krytyczna) uwaga *Fruytier* w JBPr 2022/53. Uwaga R. *Steinena* w AB 2022/239; A. *Hammerstein*, „Roma locuta! Causa finita? The limitation of procedural documents”, BER 2022/97; M. *de Boer* & J.W. *Meijer*, „Chronicle of civil procedural law”, NJB 2022/2364, wyd. 33; F. *Mebius*, „Cause list judges, don’t be stingy about some extra reading time – Limitation of procedural documents”, *Advocatenblad* 2022, wyd. 7; A.J.A.M. *Ahsman*, „Efficient litigation. An exploration of what regional judges, lawyers and legislators could contribute to an improved arrangement of procedural

Ocena/odpowiedzi

Rzecznik generalna *De Bock*, przygotowując swoją opinię (z 24.12.2021 r.) do niniejszego orzeczenia, skierowała do sądów apelacyjnych pytania dotyczące ich doświadczeń z przepisami wprowadzonymi 1.4.2021 r. Odpowiedź Prezesa Krajowej Rady Konsultacyjnej ds. Sądów Apelacyjnych w sprawach cywilnych (LOVCH) wykazała, że w pierwszym okresie w 95% spraw sądy były usatysfakcjonowane złożeniem pisma procesowego o maksymalnej liczby stron, a wnioski o przedłużenie postępowania były prawie zawsze rozpatrywane pozytywnie²⁴. LOVCH napisał później w raporcie opublikowanym 17.9.2024 r. „Ocena przedawnienia pism procesowych w wydziałach cywilnych sądów apelacyjnych”²⁵, że zgoda sądów apelacyjnych na zaprzestanie przyjmowania długich pism procesowych w sprawach cywilnych sprawdza się dobrze. Według LOVCH prawnicy automatycznie biorą pod uwagę ich długość podczas pisania pism procesowych. Dokumenty są bardziej zwarte i koncentrują się na tym, czego apelacja powinna dotyczyć i nadal mają wystarczająco dużo miejsca, aby odpowiednio uzasadnić swoje stanowisko. Krytyka tej oceny pojawiła się szybko²⁶. Ale było też wsparcie, nawet ze strony prawników²⁷. Jeden z prawników, który zainicjował wówczas postępowanie wpadkowe, również przyznał, że nie było tak źle, jak się spodziewano i, że zawód prawnika zwykle dobrze sobie z tym radzi i że tylko w dwóch przypadkach wniosek o dłuższe pismo procesowe został odrzucony.

Dowody

A co z dowodami? W tym przypadku ograniczenia nie zostały (jeszcze?) ustalone. Cytowania w dokumencie procesowym można uniknąć, włączając odpowiednie źródło do cytatu w załączniku, dzięki czemu sam dokument procesowy będzie krótszy. Jasne i konkretne odniesienie do tych dowodów (zob. dalej art. 2.10 Regulaminu). Wrzucanie nieokreślonych dowodów „przez płot” do sądu i tak nie pomoże stronie. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem sąd może je zignorować.

A sądy I instancji?

Wspomniane przepisy obejmują apelacje cywilne. Najwyraźniej zainspirowało to nie tylko SN, który ma teraz własne rozporządzenie, ale także sądy I instancji, ponieważ opracowały one własne regulacje²⁸, które mogą zostać wprowadzone 1.7.2025 r.

W przeciwieństwie do sądów apelacyjnych, o ile dobrze rozumiem, sądy I instancji nie wymagają maksymalnej liczby stron, ale mogą swobodnie decydować o szczegółach. Rozmiar pisma procesowego, z wyłączeniem dowodów, powinien odpowiadać charakterowi, złożoności i wadze sprawy.

Dokument procesowy liczący ponad 10 stron zaczyna się od streszczenia i zawiera podtytuły. Dokument procesowy liczący ponad 25 stron powinien zawierać krótkie wyjaśnienie, dlaczego taka objętość jest konieczna. Jeśli dokument procesowy jest niepotrzebnie długi, sędzia może nakazać jego zastąpienie. Następnie sędzia określa maksymalny rozmiar i wyznacza na to termin.

Najwyraźniej Holenderska Izba Adwokacka nie jest zadowolona z pojęcia „niepotrzebnie długi” i przewiduje skomplikowane dyskusje oraz znaczne zużycie czasu przez sędziów. Nie wiadomo, czy doprowadzi to do korekty. Ponadto propozycja dla okręgu określa szczegółowe zasady dotyczące formatu i układu pisma²⁹.

Czy możemy uczyć się od innych krajów?

Obecnie dysponujemy ograniczoną liczbą dokumentów procesowych. Ale czy możemy również wyciągnąć wnioski z tego, co zaproponowali nasi zagraniczni koledzy? Pozwolę sobie zwrócić uwagę na jedną sugestię. Szkolici prawników w doskonaleniu umiejętności pisania. Zgadzam się z moją koleżanką *Margreet Ahsmann*³⁰, że wskazane byłoby włączenie kursu „Pisanie orzeczeń” do szkolenia zawodowego prawników, aby lepiej zrozumieć, czego sędzia wymaga od stron. Nie bez powodu szkolący się sędziowie często narzekają po ukończeniu kursu „Pisanie wyroków”, że byłiby wcześniej o wiele lepszymi prawnikami, gdyby już jako prawnicy odbyli ten kurs. Ja sam 25 lat temu powiedziałem to samo po tym jak zostałem sędzią.

documents”, TvPP 2023, wyd. 4. *Steinen* uważa, że decyzja SN jest zarówno zgodna z EKPC, jak i z prawem Unii. Zob. uwaga 3. W późniejszym orzecznictwie zasada SN była stosowana elastycznie. Zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Hertogenbosch z 10.11.2022 r., ECLI:NL:GHSHE:2022:3904 oraz Sąd Apelacyjny w Arnhem-Leeuwarden z 18.4.2023 r., ECLI:NL:GHARL:2023:3337, por. F.J. Fern-wood w JBPr 2023/44.

²⁴ ECLI:NL:PHR:2021:1228, pkt 3.1 i 2.10–3.11.

²⁵ „Ocena ograniczeń pism procesowych w wydziałach cywilnych sądów” znajduje się na stronie rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Raad-voor-de-rechtspraak/News/Pages/Regeling-voor-kortere-processtukken-in-hoger-beroep-werkt-goed.aspx.

²⁶ *J.M. Veldhuis*, „Evaluation of the limitation of procedural documents and the gut feeling of the Judiciary”, BER 2024/167; *M. de Boer & J.W. Meijer*, „Chronicle of Civil Procedure Law”, NJB 2024/2124, wyd. 32; *A. Hammerstein*, „Trust us, we recommend the 25-page measure”, Blog VSCC, 4.11.2024 r., vsc.nl/wij-van-de-wc-eend-en-de-25-bladzijden-maatregel/.

²⁷ *F. Huijting-Mebius*, „Doświadczenia z krótszymi dokumentami procesowymi są w przeważającej mierze pozytywne”, *Advocatenblad* 2024, wyd. 8, s. 12–13; *M. Ahsmann*, „Efektywne postępowanie sądowe. Badanie tego, co może przyczynić się do poprawy organizacji postępowania w zakresie pism procesowych”, TvPP 2023, wyd. 4, s. 125–129.

²⁸ Pilotaż w zakresie kontroli objętości dokumentów procesowych w postępowaniu kasacyjnym, załącznik do Regulaminu postępowania, obowiązujący od 1.9.2023 r. Skarga kasacyjna powinna zawierać maksymalnie 15 000 słów i 23 000 słów w przypadku skargi wzajemnej. Obrona musi mieć taki sam maksymalny rozmiar. Z pewnymi szczegółami: pierwsza strona się nie liczy, przypisy również się nie liczą, a jeśli potrzeba więcej tekstu, należy to uzasadnić.

²⁹ Dokumenty procesowe mają format A-4, marginesy 2,5 cm i 11-punktową czcionkę z odstępami między wierszami co najmniej 1.

³⁰ TvPP 2023, wyd. 4, s. 128.

Alternatywą byłoby, aby prawnicy odbyli krótką praktykę jako urzędnicy sądowi, podczas którego mogliby również pisać orzeczenia. Dlatego chciałbym zakończyć to krótkie porównanie prawne z apelem o to.

Apel do Holenderskiej Izby Adwokackiej i, w niezbędnym zakresie, do sądownictwa. Pod motto: Myśl jak sędzia, uczyni staż sędziowski lub kurs pisania regularną częścią programu kształcenia zawodowego adwokatury. Nie jest to zaskakujące, jeśli weźmie się pod uwagę, że tradycyjnie sześcioletnie szkolenie na sędziego lub prokuratora kończyło się dwuletnim stażem zewnętrznym, co oznacza: głównie zawód prawnika³¹. Z pewnością zawody prawnicze mogą wprowadzić 2 tygodnie stażu sędziowskiego w zamian za te 2 lata stażu prawniczego dla młodych sędziów? To wszystko byłoby w interesie jakości usług. W końcu nawet jako sędzia dyscyplinarny, jakość zawodów prawniczych jest bardzo bliska mojemu sercu.

Post scriptum

Po opublikowaniu mojego artykułu w holenderskim czasopiśmie prawniczym NJB w dniu 16.5.2025 r. CEPEJ (Europejska Komisja ds. Efektywności Wymiaru Sprawiedliwości Rady Europy) przyjęła na swoim 44. posiedzeniu plenarnym (4-5.6.2025 r.) „Wytyczne w sprawie jakości debaty jurysdykcyjnej w sprawach cywilnych i administracyjnych”. Dziękuję autorowi Wimowi Davidowi, sędziemu Sądu Apelacyjnego w Brukseli (Belgia) za współpracę w tym zakresie.

Wytyczne obejmują wiele kwestii. Dla potrzeb niniejszego artykułu najważniejsza jest Wytyczna 2 pod nagłówkiem „Pisma procesowe”. Nie dotyczy ona treści argumentów stron, a jedynie struktury i długości ich pism procesowych. Wytyczna wyjaśnia, po stwierdzeniu w większości tych samych problemów, które są już znane, że pisma procesowe powinny być uporządkowane i jasne. Kilka środków dotyczących pism procesowych może poprawić jakość debaty jurysdykcyjnej: znormalizowany układ stron, ostateczne pisma procesowe w formie streszczenia pisma procesowego, dowody i spis treści oraz struktura pism procesowych (ze szczegółowym opisem). Wytyczne wskazują na praktykę Trybunału Europejskiego i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (maks. 20 stron) oraz sytuację w Holandii (maks. 25 stron). Następnie Wytyczne w szerokim zakresie obejmują model holenderski i przedstawiają holenderskie warunki wstępne przedstawione w ww. artykule, ale bez wskazywania maksymalnej liczby stron. Prowadzi to do Wytycznej 2: „Aby umożliwić sędziemu szybkie i skuteczne rozpatrzenie sprawy, dokumenty procesowe powinny być (i) uporządkowane i jasne oraz (ii) mieć ograniczoną objętość, biorąc pod uwagę specyfikę sporu”.

Tłumaczenie Tomasz Postulnszny

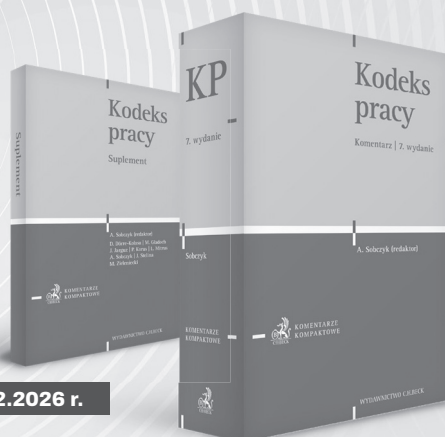
³¹ W tamtym czasie znany jako kurs Raio, obecnie przemianowany na kurs Rio, ale także z co najmniej dwuletnim „doświadczeniem zewnętrznym”.

REKLAMA

KODEKS PRACY. KOMENTARZ RAZEM Z SUPLEMENTEM – najbardziej aktualne omówienie przepisów

Pakiet obejmuje 7. wydanie Komentarza do ustawy z 26.6.1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn. Dz.U. z 2023 r. poz. 1465) oraz Suplement uwzględniający przepisy, które zostały zmienione, uchylone lub dodane do KP po opublikowaniu 7. wydania komentarza

Stan prawny: 15.2.2026 r.

Dowiedz się więcej: ksiegarnia.beck.pl | 81 46 13 300